

Halide Edib Adivar

Âkile
Hanım
Sokağı

HALİDE EDİB ADIVAR
ÂKİLE HANIM
SOKAĞI

Can Miras

Âkile Hanım Sokağı, Halide Edib Adivar

© 2010, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2010

7. basım: Ocak 2021, İstanbul

Bu kitabın 7. baskısı 1000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdođan

Editörler: Mehmet Kalpaklı - S. Yeşim Kalpaklı

Kapak tasarımı: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak baskı, iç baskı ve cilt: İnkılap Kitabevi Baskı Tesisleri

Çobançeşme Mah. Altay Sk. No: 8

Yenibosna-Bahçelievler, İstanbul

Sertifika No: 44066

ISBN 978-975-07-4267-5

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25

Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750742675

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

HALİDE EDİB ADIVAR
ÂKİLE HANIM
SOKAĞI

ROMAN

♥can

Halide Edib Adıvar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Ateşten Gömlek, 2007

Handan, 2007

Mor Salkımlı Ev, 2007

Sinekli Bakkal, 2007

Türk'ün Ateşle İmtihani, 2007

Son Eseri, 2008

Yolpalas Cinayeti, 2008

Tatarcık, 2009

*Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan
Tesirleri*, 2009

Âkile Hanım Sokağı, 2010

Kalp Ağrısı, 2010

Zeyno'nun Oğlu, 2010

Çaresaz, 2007

Sevda Sokağı Komedyası, 2011

Kerim Usta'nın Oğlu, 2012

Dağa Çıkan Kurt, 2014

Yeni Turan, 2014

Hindistan'a Dair, 2014

*Ateşten Gömlek (Günümüz
Türkçesiyle)*, 2014

*Vurun Kahpeye (Günümüz
Türkçesiyle)*, 2014

*Türkiye'de Şark-Garp ve Amerikan
Tesirleri II*, 2015

Döner Ayna, 2015

Sonsuz Panayır, 2016

Halka Doğru, 2017

Kenan Çobanları - Maske ve Ruh,
2018

Heyula, 2019

HALİDE EDİB ADIVAR, 1882'de İstanbul'da doğdu. Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nde okudu. 1908'de yazmaya başladığı kadın hakları hakkındaki yazılarından dolayı kimi kesimlerin düşmanlığını kazandı. 31 Mart Ayaklanması sırasında Mısır'a kaçmak zorunda kaldı. 1909'dan sonra öğretmenlik, müfettişlik yaptı. Balkan Savaşı yıllarında hastanelerde çalıştı. 1919'da Sultanahmet Meydanı'nda, İzmir'in işgalini protesto mitinginde tarihî bir konuşma yaptı. 1920'de Anadolu'ya geçerek Kurtuluş Savaşı'na katıldı. Onbaşı ve üstçavuş rütbeleri aldı. Savaşı izleyen yıllarda Cumhuriyet Halk Fırkası'yla fikir ayrılıklarına düştü. Bunun sonucunda 1917'de evlendiği ikinci eşi Adnan Adıvar'la birlikte Türkiye'den ayrıldı. İlerleyen yıllarda konferanslar vermek üzere ABD'ye gitti, Mahatma Gandhi tarafından Hindistan'a çağrıldı. 1939'da İstanbul'a dönen Halide Edib, 1940'ta İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz Filolojisi Kürsüsü başkanı oldu, 1950'de Demokrat Parti listesinden bağımsız milletvekili seçildi. 1954'te istifa ederek evine çekildi. 1964'te öldü.

İçindekiler

Kısaltmalar.....	11
Sunuş	13

KISIM I

1. Sokağı Takdim	17
2. Ankara'dan Gelen Eşler	23
3. İstanbul'a Gidiyoruz.....	36
4. Teyzemin Evi.....	44
5. Kırmızı Konak	56
6. Ahbablık Başlıyor	65
7. Hususî Hayatı.....	72
8. Âkile Hanım'ın Romanı.....	80

KISIM II

Sallan ve Yuvarlan	91
1. Hayat Sallantıları.....	93
2. Gülbeyaz'ın Hayat Sallantıları.....	99
3. Emirgân'daki Sallanma ve Yuvarlanmalar	116
4. Dün ve Bugün	130
5. Eniştemin Mektubu ve Neticeleri.....	145

KISIM III

Cıbil Kız - Strip-Tease..... 159

Başvurulan Kaynaklar..... 271

Kısaltmalar

- Ar. : Arapça
Fr. : Fransızca
Mec. : Mecazi
Yun. : Yunanca

Sunuş

Âkile Hanım Sokağı, önce 1957-1958 yıllarında *Hayat* mecmuasında yayımlanmış sonra da kitap halinde basılmıştır (1958). Can Yayınları'ndaki bu baskıda 1958'deki kitap esas alınmış, gerekli görülen yerlerde karşılaştırma için mecmuadaki yayıma da başvurulmuştur. Metin hazırlanırken, diğer kitaplarda olduğu gibi, yazarın özgün diline ve üslubuna dokunulmamıştır. Kitabın başlığındaki "Âkile" yazılışı da, Halide Edib'in 1958'deki yayımda kullandığı imlâya uygun olarak bırakılmış, kelimenin doğru imlâsı olan "Âkile" kullanılmamıştır. Halide Edib, ellili yıllardaki, değişim içindeki Türk toplumundan bir kesit yansıttığı bu sosyal konulu romanında, âdeta, biz-zat tanıdığı, gerçek insanların başlarından geçenleri, yalnızca isimlerini değiştirerek kaleme almış gibidir.

Mehmet Kalpaklı

KISIM I

1

SOKAĞI TAKDİM

Lâleli civarında, oldukça kısa fakat genişçe, orta yeri gayet dikkatle yapılmış, beton bir sokak. Bu, ana caddeye muvazi¹ olan sokakların galiba üçüncüsüdür. Bir tarafta Aksaray'a giden dik ve arızalı bir iniş vardır. Öbür tarafı Beyazıd'a çıkar. Birkaçı sokaktan geçen, yer yer ana caddeden inen sarp yokuşlar görürsünüz.

Yamrı yumru arka sokaklar arasında bu sokağın beton olması, dümdüz ve muntazam görünüşü herkesin dikkatini oraya çeker ve merak uyandırır. O civarlılar bunu şöyle bir düzme veyahut doğru bir rivayetle izah ederler: Güya, orada oturanlardan biri mevki sahibi olan bir şahsın yakın dostu imiş. Her halde bu düzlük o civar çocuklarını buraya çeker.

Burası bütün manasıyla demokrat bir memleket çocuklarının oyun meydanı manzarasını gösterir. Konaklardan, apartmanlardan olduğu kadar izbelerden, gecekondu-lardan da çocuklar orada birleşirler. Orta yerde ve yaya kaldırımında, her kılık ve kıyafette çocukların top, koşmaca, güreş taklidi sporlarını, hulâsa her nevi oyunların nümunelerini görürsünüz. Ayakları çıplak, pantolon

1 Paralel.

ve gömlekleri parça parça, yüz göz toz içinde, sümüklü çocuklar, gömlekleri ütülü, pabuçları pırıl pırıl, saçları dik-katle fırçalanmış, hatta briyantınle şekillendirilmiş çocuklar mutlak bir müsavat¹ içinde orada oynar, dolaşırlar. Kavga, gürültü, sövme-sayma, el veya dil dalaşı yok gibidir. Evet, oraya “Birleşmiş çocuklar” toplantısı diyebilirsiniz ve her halde Birleşmiş Milletler toplantılarındaki mücadeleden fazla bir mücadele görmezsiniz.

Buradaki evler bugünkü Türkiye'nin, mimarî bakımından eski ve yeni birbirine benzemeyen üslûplarının bir hulâsası gibidir. Çökmeye mahkûm cumbalı, kafesli, yanları teneke kaplı evcikler, biraz daha içinde yaşanabilecek başka ahşap binalar ve bu eski biçim evlerin aralarında mesela, yüzleri iki metreyi geçmeyen, altı yedi katlı kâgir veya beton Hilton karikatürleri de göze çarpar. Her halde, üç, dört yüz yıllık bina usullerinin –şaka olsun diye– numuneleri karmakarışık bir sergi halindedir.

Hiçbiri fazla büyük değildir, fakat Aksaray'a inen tarafın iki köşesinde karşı karşıya, biri ahşap, öteki kâgir iki konak vardır. Bunlar âdeta kibar mahallelerden buraya uçmuş gelmiş gibidir. Bunlardan biri, kâgiri, tuğla renğinde kırmızı; öteki, boyaları dökülmüş, beyaz bir ahşap konaktır.

Kırmızı konak ve onun sırasındaki evler, arka taraftan sadece bahçelere, küçük camilere, evlere, ön taraftan sokağa bakar. Beyaz konak ve sırasındaki evlerin arka manzaraları çok gariptir: Bir takım daracık, inişli yokuşlu garip izbeler, kulübeler, eski zamandan kalmış yarı yıkık hamam kubbeleri, bunların arasında dolaşan insanlar ve onların arkasında bütün ihtişamıyla mavi deniz! Bu iki konağın arasından İstanbul'un ev toplulukları, yüksek

1. Eşitlik.

minareler görünür. Bunların arkasından da her akşam güneş batar, göğü ve bulutları hayale sığmayan gizli renklere bular.

Sokaktan gelip geçenler de kılık kıyafet bakımından, çocuklar kadar birbirine benzemeyen insanlardır. Saçlı sakallı, kellifelli efendiler arasından geçen kadınlar da hiç birbirine benzemez.

İşte, askervârî yürüyerek geçen üç güzel kız! İkisinin saçları kesik, birinin saçı bir tarakla tepesine tutturulmuş, ucu bir at kuyruğu gibi sırtında sallanıp duruyor, kollar ve bacaklar çıplak, ayaklarda dümdüz, terlik biçimi ayakkabılar. Üçü de birbirinden güzel, fakat hiçbiri fingerdek değil, gayet ciddidirler. Bazan konuşarak, bazan gözleri ufuklarda gelip geçerler. Kendilerine dönüp bakan erkeklerde uyandırdıkları alâkadan hiç haberdar değildirler. Tavırları hiç bir erkeğe sulanmak cesaretini vermez. Yüzlerinde boyadan eser yoktur. Bunlar belki üniversite talebesi, belki de münevver¹ aile kızlarıdır.

İşte, boyalı şişman ve zayıf, ancak plajlarda görülecek kadar çıplak kadınlar. İşte, sımsıkı başörtülü, kucağında bir yavru, eteğine yapışmış birkaç yavru daha, koltuğunun altında bir bohça veyahut bir elinde evinin akşam nevaiesini yerleştirdiği sepetle geçen bir kadıncağz... İşte, eski İstanbul bakiyesi, yeldirmeli veyahut Anadolu'dan gelmiş çarşafı, ağzını, burnunu örten bir hatuncağz daha!

Erkeklerin hemen hepsi kolları kısa gömlekle, yakaları açık, belleri kemerli, bazıları sportif ipince gençler, bazıları şişman, karnı dışarıya fırlamış, enseleri okkalkı, gözleri fırlak, yeni zamana ayak uydurmaya çalışan yaşları ilerlemiş adamlar. Hiçbirinin başında şapka yoktur.

1. Aydın, okumuş.

Bu sokak halkını en çok alâkadar eden, köşedeki karşı karşıya olan konağa gelen misafirlerdir. Bazan hususî arabalarla, bazan taksilerle gelirler. Bunların ekserisi ceketli, boyunbağlı, umumiyetle şapkalıdırlar. Kadınları, yüksek terziler elinden çıkmış şık elbiseli, azametli, sokağa yukarıdan bakan bayanlardır.

Herkes buraya “Âkile Hanım Sokağı” der. Fakat bu isim sokağın başındaki levhada yoktur. Resmî adı “Ahmet Kemal Sokağı”dır. Fakat eski adı olan “Âkile Hanım Sokağı” kimbilir kaç yüz yıldır civar halkın hafızasında yer etmiş olacak ki bir türlü yeni adını benimseyemezler.

Beyazıd Meydanı’na bakan dükkânlar yıkılmadan evvel orada meşhur eski bir bakkal dükkânı vardı. Bir gün, oraya, melon şapkalı, siyah köstümlü bir beyle, lacivert tayyörlü, başında kuş yuvasını andıran avuçiçi kadar bir şap kacık, ellerinde naylon eldivenler ve gösterişli bir çanta ile bir hanım girdi. Kapıda gördükleri küçük bir çırağa sordular:

- Ahmet Kemal Sokağı nerede, gösterir misiniz?
- Burada öyle sokak yoh...
- Canım, Lâleli civarında imiş...
- Bilmeyom...

Hanım kasaya doğru yürüdü. Şişman, kellifelli bir kasadar önündeki hesap görmeye gelmiş müşterilerle meşguldü.

— Efendim, postacılar biliyor da acaba neden burada Ahmet Kemal Sokağı’nı sizin çırağınız bilmiyor? Halbuki bana, sizin dükkândan alışveriş ettiklerini, size sormamı yazmışlardı.

Kasadar bu suale cevap vermedi, başını kaldırarak sordu:

- Kimi arıyorsunuz?
- Eski Belçika Sefiri Samim Akyürek Bey’in evini...
- O sokağı herkes Âkile Hanım Sokağı diye bilir.

— Acaba neden?

Kasadar gene cevap vermedi, fakat kasanın önünde sıra bekleyen uzun boylu bir efendi hemen lafa karıştı:

— Akıllı kadınlar eski günlerde de varmış, Hanımefendi. Bu civarda kaç tane tarihe geçmiş kadın vardır. Şair Fitnat...

Kadın sözünü kesti; kasadar başını kaldırmadan seslendi:

— Ahmet, buraya gel. Sen bugün Samim Bey'in evine su götürecektin. Hemen şimdi götür, Hanımefendi'ye de evi göster.

Samim Bey'in evini arayan eşler, sırtına su damacanasını yüklenerek önlerinde giden çırakla dükkândan çıkıp Âkile Hanım Sokağı'nın yolunu tuttular.

Uzun boylu efendi kasaya yaklaştı:

— Galiba bu civardan olmayacaklar...

Arkadan bir ses:

— Kılıklarından Ankara'dan geldikleri anlaşılıyor.

— Öyle olacak, yoksa "Ahmet Kemal Sokağı"nı sormazlardı.

Artık kasanın başında toplanan müşteriler bu konuyu münakaşaya başlamışlardı:

— Ben tarihte Âkile adlı meşhur bir kadın bilmiyorum.

— Eski İstanbul'un âdetini bilmez misin, a birader? Kalûbelâdan beri¹ sokak isimlerini, o civarda dikkati çeken, iyi kötü kendisine mahsus şahsiyeti olan adamlardan alırlardı. Kimbilir, belki bu civarda vaktiyle herkese akıl öğreten bir kadın yaşamıştır.

— Ukalâ desen daha iyi olur. Zaten erkeklere akıl hocalığı etmeyen dişi mahlûk var mıdır ki...

1. Burada "çok eski zamanlardan beri" anlamında.

Buradaki evler bugünkü Türkiye'nin mimari bakımından eski ve yeni birbirine benzemeyen üsluplarının bir h lasası gibidir.  okmeye mahkûm cumbalı, kafesli, yanları teneke kaplı evcikler, biraz daha içinde yaşanabilecek başka aħřap binalar ve bu eski biçim evlerin aralarında mesela, yüzleri iki metreyi geçmeyen, altı-yedi katlı kâgir veya beton Hilton karikatürleri de göze çarpar.

Halide Edib Adıvar'ın 1958 yılında yayımladığı ** kile Hanım Sokağı**, 1950'lerin İstanbul yaşamının canlı, eğlenceli bir panoramasını çiziyor. Çađdař Türkiye'nin değişen yüzü, modern yaşamın getirdiği yeni ilişkiler, dünyada fırtınalar estiren ve Türkiye'ye yeni yeni giren rock'n'roll, striptiz, kadınların özgürleşmesi, kuşak farkları, giyim kuşam; modernizmin iyi yanlarına övgü, kötü yanlarına eleştiri. Halide Edib'in bu ke-yifli romanı her yaştan okurun ilgisini hak ediyor.

#edebiyatımızınmirası #cumhuriyetd nemi #istanbul #mahalle #modernhayat #kuşak tişmesi

 can

can yayinlari.com | [f](#) | [B](#) | [t](#) can yayinlari

roman

ISBN 978-975-07-9467-5

9 789750 742675